

figyelőszolgálat

Ebben a rovatban folyamatosan közöljük a külföldi szaklapok műszaki könyvtárakat érdeklő folyóiratcikkeit, továbbá a könyvtártudományi és dokumentációval foglalkozó szakönyvek ismertetését.

+

K Ö N Y V S Z E M L E

002/024/

Modern documentation and information practices. A basic manual.
Ed. O.FRANK. - Publ. with the assistance of UNESCO. - The Hague, 1962,
FID. 225 p. /FID publ. 334./

A FID hivatalos kiadványaként megjelent kézikönyv elsősorban a különböző dokumentációs központok szervezeti kérdéseivel foglalkozik, de tartalmazza mindazokat az alapvető ismereteket is, amelyek a szakirodalmi tájékoztató munka végzéséhez szükségesek. A szemléltetést 60 ábrával, az egyes témakörökhöz való további tájékozódás megkönnyítését 200 tételes bibliográfiával segíti elő.

A kötet szerzői: Dr. O.FRANK /NSZK/, Dr. J.Edwin HOLMSTROM /Franciaország/, G. Schuurmans STEKHOVEN /Hollandia/, Dr. Hermann ELSNER /NSZK/ és Dr. Josef KOBLITZ /NDK/.

Egyes fejezetei /zárójelben az oldalterjedelem/ az alábbi témakörökkel foglalkoznak:

- szervezeti formák és célok /4/
- szervezési igények /5/
- az információk begyűjtése és kisugárzása /16/
- a dokumentumok feltárása és raktározása /17/

- készen kapható tájékoztatás /9/
- visszakeresés /15/
- gépesítés kézi berendezések használatával /20/
- gépesítés elektromos berendezések használatával /10/
- reprodukció /40/
- belső szervezet /12/
- a nyelvi határok legyőzése /8/
- emberi tényezők /20/
- együttműködés és koordináció /6/

B.S.

. o .

002+02/079.3/

Kihűtőldi tanulmányutak 1960. Bp. 1962, Országos Könyvtárügyi Tanács. 254 p. /Könyvtárosok tapasztalatcseréje 4./

Az 1957-ben megindult "Könyvtárosok tapasztalatcseréje" c. sorozat 4. kötetében az alábbi tanulmányutak ismertetései tarthatnak számot a műszaki könyvtárosok és dokumentalisták érdeklődésére.

SZEKERES Pál - TIHANYI Endre: Műszaki dokumentáció Jugoszláviában.

/A Jugoszláv Műszaki és Tudományos Dokumentációs Központ, a zág-rábi Dokumentációs Központ, a Nikola Tesla Villamos Energia - Átviteli Kutató Intézet, az Építőipari Kutató Intézet, a Villamosenergiail Kutató Intézet és a Fém szerkezeti Kutató Intézet, továbbá a Mezőgazdasági Gép és Traktorgyár, a Ráde Končar Villamossági Gyár; végül a ljubljana-i Központi Műszaki Könyvtár és Egyetemi Könyvtár s a belgrádi Bibliográfiai Intézet szervezetének, dokumentációs és tájékoztató munkájának ismertetése./

TÓKÉS László: A fényképezés alkalmazása a lengyel könyvtárakban.

/Állományvédelmi mikrofilmezés, fotomegrendelések teljesítése; másolatok alkalmazása a dokumentációs munkában; fotolaboratóriumi felszerelések; ujitások, újszerű eljárások a dokumentációs fényképezésben./

RÓZSA György: A Román Tudományos Akadémia Könyvtára, a Központi Állami Könyvtár és a Közgazdasági Főiskola Könyvtára munkájának ismertetése.

SEBŐ Zoltánné: Műszaki dokumentáció Romániában.

/A Román Műszaki Dokumentációs Központ tevékenysége, a Közlekedési és Híradástechnikai Dokumentációs Központ, a Kőolaj és Vegyipari Minisztérium Dokumentációs Központja, az Orvosi Dokumentációs Központ, továbbá az Augusztus 3-a és a Klement Gottwald Gyár dokumentációs irodája munkájának ismertetése./

ZIRCZ Péter: Építőipari dokumentáció, műszaki propaganda és szakkönyvtárügy a Szovjetunióban.

/Az építőipari tájékoztatás és propaganda szervezete, az Építőipari Tudományos Tájékoztató Intézet, a Központi Építési és Építésügyi Könyvtár tevékenysége; a területi tájékoztató és propaganda munka az építőiparban./

A nemzetközi tanácskozásokról szóló beszámolók közül elsősorban JÁNSZKY Lajosnak a Rio de Janeiróban tartott FID konferenciáról szóló ismertetése érdemel figyelmet, amely beszámol a közgyűlésről, továbbá a nyilvános tanácskozó konferenciáról, illetve ennek határozatairól.

A kötet szerkesztésében az eddigiekhez képest változást jelent, hogy táblázatokat, összehasonlító táblázatok is közöl, és ismerteti az 1957-ben, 1958-ban és 1959-ben tett tanulmányutak jegyzékét is.

GY.P.

. o .

016:63/69/439"1956/1960" = 945.11

Műszaki bibliográfia 1956-1960. Szerk.: JÁNSZKY Lajos. Bp. 1962, Műszaki Könyvkiadó. 407 p.

Nemcsak könyvészeti szempontból, hanem a műszaki fejlesztés előmozdítása, valamint a műszaki és politechnikai műveltség terjesztése és oktatása szempontjából is kiemelkedő jelentőségű az a bibliográfiai vállalkozás, amely a XX. századi magyar műszaki irodalom rendszerbe foglalását tűzte ki céljául, és amelynek első eredménye az 1959-ben megjelent "Műszaki bibliográfia 1900-1955" című kötet volt.

Ennek a kötetnek folytatása a most megjelent összeállítás, amely az 1956-1960-ig terjedő 5 éves időszak műszaki könyvtermését regisztrálja. A kiadó, illetve a szerkesztő eredetileg úgy gondolta, hogy az előző kötet hiányosságait pótolva, az 1900-1960-ig terjedő magyar műszaki irodalmat egy kötetben jelenteti meg; ez az elgondolás azonban

anyagi és terjedelmi okok miatt nem valósulhatott meg.

A bibliográfia elsősorban az Országos Műszaki Könyvtár, a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára és az Országos Széchényi Könyvtár állományára épül. A bibliográfia szakcsoportosítása most is az Egyetemes Tizedes Osztályozáson alapszik. Ismerve e rendszer fogyatékosait, néhány helyen, elsősorban az élelmiszeripar és bányászat területén, az ETO következetes sorrendjétől a bibliográfia a jobb használhatóság érdekében eltér. A bibliográfia külföldi használatának megkönnyítésére a főbb szakterületek ETO jelzeteit is feltüntetik. Az előző bibliográfiában - terjedelmi okokból - minden mű csak egy szakcsoportban került beosztásra. Ebben a kötetben a fontosabb, több tárgykört tartalmazó műveket minden érintett csoportban szerepeltetik.

A bibliográfia nem tartalmazza a teljes magyar könyvirodalmat. Az efemer brosurákat, alkalmi kiadványokat nem regisztrálja.

Felsorolja viszont a magyar szerzők idegen nyelven megjelent munkáit /főképpen különlenyomatok/, illetve idegen szerzőknek magyarul tartott kongresszusi előadásait, magyar vagy idegen nyelven. A különlenyomatok regisztrálása egyébként nem teljes, mivel ezeket a könyvtárak nem teljes egészükben dolgozzák fel.

A bibliográfia a felsorolt műveket rövidített címleírással közli, s általában a következő adatokat tünteti fel: szerző, a mű címe, esetleges fordítója, a kiadás helye, a kiadó, a kiadás éve, a mű terjedelme, esetleges megjegyzés, sorozatcím, különlenyomat jelzése. A szakcsoportokon belül a művek az első szerző vagy a rendsző betűrendjében találhatók. A bibliográfia használatának megkönnyítésére a részletes tartalomjegyzéken kívül a kötet betűrendes tárgymutatót is közöl. A szövegben előforduló intézmények, kiadók, sorozatok címeit a bibliográfia rövidítve közli, és ezeknek, valamint a kötetben használt más rövidítéseknek feloldását a kötet elején sorolja fel.

A bibliográfia igen gondos szerkesztői munkáról tanuskodik. Meg kell azonban állapítanunk, hogy néhány helyen egyenetlenségek, aránytalanságok mutatkoznak a szakcsoportok kiképzésében, továbbá a szakcsoportok, illetve tudományágak és iparágak egymás mellé és alá rendelésében; nem mindig következetes az ETO jelzetek feltüntetése sem.

A szerkesztővel együtt feltétlenül szükségesnek tartjuk e munka folytatását, legalábbis 5 éves, de inkább 2 éves ciklusokban, és ugyancsak szükségesnek tartjuk az eddig megjelent kötetek hiányainak pótlását is.

GY.P.

. o .

016:06.055

A Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége és a tag-
egyesületek 1961. évi kiadványainak jegyzéke. Bp. 1962, MTESZ, 110 p.
/MTESZ Műszaki-Tudományos Propaganda Tanács 5./

A MTESZ által kiadott bibliográfia igen nagy figyelmet érdemel, mivel sok olyan jellegű kiadványról tájékoztat, amely egyáltalán nem kerül könyvárusi forgalomba, és sok esetben még a Magyar Nemzeti Bibliográfia sem regisztrálja.

A bibliográfia 3 fő részre oszlik. Az első rész a MTESZ és a központi bizottságok, a második rész a MTESZ tagegyesületek, a harmadik rész a MTESZ intézőbizottságainak kiadványait tartalmazza. Mindhárom részben a felsorolt kiadványokat 5 fő csoportba sorolják:

1. könyv, tanulmány, jegyzet, évkönyv;
2. időszaki kiadvány, folyóirat, közlemény, közlőny;
3. kongresszusok, konferenciák, kollokviumok, ankétok, szimpóziumok, tanácskozások anyagai;
4. munkabizottsági jelentések;
5. egyéb kiadványok /beszámolók, ismertető, katalógusok, programok, tájékoztatók, tervezési előirányzatok, tervezetek/.

A felsorolásból is látható, hogy a bibliográfia sok ugynevezett n e h e z e n h o z z á f é r h e t ő d o k u m e n t u m o t tartalmaz. Kíváncsinos volna, hogy a MTESZ ezt a bibliográfiát minden évben kiadja olyan példányszámban, hogy ne csak a Szövetség tájékoztatására, hanem a műszaki könyvtárak használatára is elegendő legyen.

GY.P.

. . .

016:669

Guide to metallurgical information. Ed. Elizabeth W.TAPIA. N.Y. 1961. Special Libraries Association. 85 p.

A kötet célja, hogy a könyvtárosokkal és a kutatókkal megismertesse a kohászati információ forrásait. Az amerikai Szakkönyvtárosok Egyesületének fémipari osztálya már régóta sürgeti ilyen kalauz kiadását, mivel RIMBACH: "How to find metallurgical information" című,

1936-ban megjelent, hasonló tárgyú kiadványa már régen elavult.

A kohászati információ forrásait ismertető útmutató kiterjed a publikált irodalom minden típusára; ezen kívül ismerteti a kohászati információ más forrásait is, mint pl. tudományos egyesületek, kormányzati szervek stb.

A kötet az alábbi részekre tagozódik: általános kalauzok; indexek és referáló szolgáltatások /általános műszaki, kohászati, kormányzati kiadványok/; bibliográfiák; enciklopédiák; kézikönyvek /általános műszaki, kohászati, vegyes tartalom/; monográfiák /általános tartalommal, kohászati eljárások, fizikai kohászat, mechanikai kohászat, vaskohászat, fémkohászat/; szabványok, előírások; statisztikai források /nemzetközi és amerikaiak/; címtárak /nemzetközi, Nagy-Britannia, Egyesült Államok/; folyóiratok a következő országokból: Ausztrália, Belgium, Kanada, Franciaország, NSZK, Nagy-Britannia, India, Olaszország, Japán, Szovjetunió, Egyesült Államok; tudományos és kereskedelmi társaságok a következő országokból: Ausztrália, Belgium, Kanada, Franciaország, NSZK, Nagy-Britannia, India, Olaszország, Japán, Norvégia, Spanyolország, Svédország, Egyesült Államok; kutató intézetek az alábbi országokból: Belgium, Kanada, Franciaország, NSZK, Nagy-Britannia, Egyesült Államok; amerikai kormányzati szervek; a szabadalmi információ forrásai; mikrofilm és mikrokártya szolgáltatások; fordítások; doktori értekezések.

A kötetet háromféle index egészíti ki: szerzői és testületi mutató; a kötetben szereplő könyvek és folyóiratok címmutatója; végül tárgymutató az érintett kohászati témakörökhöz.

GY.P.

. . .

027.6:62+016+002/47/

BALÁZS Sándor - SZABOLCSKA Ferenc: Műszaki könyvtárak, bibliográfia és dokumentáció a Szovjetunióban. Tanulmány II. Bp, 1962.OMK, I-VIII, 93 p. /Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ Módszertani Kiadványsorozata., 1962. 2.sz./

A szerzők a beszámoló első részében lefektetett irányelvnek megfelelően /1.ott,II.III.p./ tanulmányutjuk anyagát a második részben is könyvtáranként, ill. intézményenként csoportosították, mindenütt más és más szempontot kiemelve, úgy hogy az olvasó végül is a szovjet műszaki könyvtárügy és dokumentáció egészéről áttekinthető és helyenként részletesen kimunkált képet kap.

A könyv fő fejezetei a következők:

Az Elektroszila gyár műszaki könyvtára

A könyvtári munka c. alfejezet szokványos adatai és leírásai közül kiemelkedő az a tény, hogy

1. beszerzik, és megőrzik a gyár dolgozóinak mindenfajta publikációt,
2. a gyár egységei és a könyvtár között aktivahálózat, ezen kívül
3. külön szakreference-hálózat működik.

A könyvtári bizottság teljes egészében közölt működési szabályzata egyúttal típusszabályzat minden hasonló intézmény részére. A tájékoztató szolgáltatások egyike a 150 vezető műszaki részére készül, személyné szabott információ.

A Vaskohászati Központi Tájékoztató Intézet

iparági központi tájékoztató szerv; tudományos, műszaki-gazdasági és tapasztalatcsere osztályán 100 munkatárs dolgozik. Feladatköre és szervezete a magyar KGM megfelelő intézményéhez hasonlít. Információs kiadványairól részletes felsorolás tudósít.

A Szovjetunió Lenin Renddel Kitüntetett Állami Lenin Könyvtára

a világ egyik legnagyobb könyvtári intézménye. Az állomány összetételének adatai után ismertett olvasótermi szolgálat azért figyelemre méltó, mert a szovjet könyvtárügynek világszerte az olvasószolgálat az egyik legjellemzőbbnek tartott és legelismeretebb jegye. A külön egységként működő műszaki részleg 30 000 kötet könyvvéval és 16 000 folyóíratával szabádpólc rendszerű.

Az egész könyvtárban szakosított olvasótermek vannak gazdagon tagolt katalógus hálózattal. A záró rész a bibliográfiai és propagandamunkát ismerteti.

A Lihacsev Autógyár Tudományos Műszaki Könyvtára

127 000 dokumentációt tárol; 9 könyvtáros 2300 rendszeres olvasót lát el. A könyvtár állományáról - a betűrendes és tárgyszó katalógus mellett - ETO rendszerűt is készít. A mérnökök részére a vezetőség heti két órát biztosít munkaidőben könyvtárlátogatásra. Az állomány védelmét és a szélesebbkörű adatközlést szolgálja az is, hogy indokolt esetekben ingyenes fotókópia-kat készítenek a tájékozódáshoz szükséges anyagokról. Az üzemi műszaki könyvtár közölt szabályzata egyúttal típusszabályzat. Ennek kiemelkedő pontjai:

4. a könyvtár a műszaki tájékoztatási osztály vezetése alatt dolgozik,

6. a könyvtári alkalmazás minősítéshez kötött,

9. a tudományos-műszaki könyvtár vezetője tanácskozási joggal részt vesz a vállalati Műszaki Tanács üléseiben.

Az Ukrán Szocialista Szovjet Köztársaság Állami Tudományos Műszaki Könyvtára /GRNTB/

mint köztársasági területi alközpont közvetlenül irányítja az Ukrajna területén lévő 14 szovnarhoz központi műszaki könyvtárakat /a CNTB-eket/ és közvetve 2000 vállalati könyvtárat. A hálózat egészéről, a legfelső irányítást is beleértve, áttekinthető táblázat ad szemléltető képet. A GRNTB teljes szövegében közzölt típusalapokmánya a többi köztársaság számára is kötelező. A GRNTB az Ukrán SZSZK Minisztertanácsa mellett működő Állami Tudományos-Műszaki Tanács irányítása alatt áll. Feladat- és tevékenységi köre, jellegét és némileg nagyságát tekintve, a magyar OMK-éhoz hasonlít.

A 150 éves Szaltükov-Scsedrin Állami Nyilvános Könyvtár

/13 millió könyvegység, 1500 állandó alkalmazott, 28 olvasóterem, évi 8 millió állományforgalom/ nemcsak a SZU második legnagyobb könyvtára, hanem a SZU-ban folyó bibliográfiai munka kutatóintézete is. Vezetősége /szervezete jellemző az összes tudományos nagykönyvtárára/ a tudományos tanács, a szerkesztői-kiadói és a beszerzési tanács segítségével támaszkodik.

Az intézményben 14 osztály /köztük mikrofilm és fotokópia osztály/ működik. A kiadványtípusokat részletes felsorolás és számos fakszimile ismerteti. A szakosított referencia-bibliográfiai munka szintjére jellemző, hogy 100 munkatársnak van valamilyen szakterületen tudományos fokonozata. A szakoktatások, beleértve a nyelvvoktatást is, felerészben munkaidőben folynak.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Könyvtára /BAN/

250 éves, nem nyilvános könyvtár. Állománya 5 millió könyvegység: 11 000 állandó olvasója van, évi forgalma 3 millió könyvegység. 480 állandó belső és 120 külső munkatárssal dolgozik. Szemléletes áttekinthető tábla és részletes felsorolás tárja fel az akadémiai könyvtár 272 tagu teljes hálózatát. 14 osztálya közül kiemelkedő a kisegítő technikai részlegek osztálya, az elsősorban könyvtárközi kölcsönzésre használt géptáviró hálózattal. A BAN bibliográfiai és egyéb kiadványait 6 fejezetre és számos alfejezetre osztott felsorolás mutatja be több kiadvány címlapjának fotójával.

Az Állami Tudományos-Műszaki Tájékoztató Intézet /VINITI/

tevékenysége közismert. A szerzők csak a VINITI főbb adatait közlik, ellenben éles szemmel veszik észre az Intézet referáló kiadványai szerkesztésében felismerhető és a fokozódó szakosítással szükségyszerűen együttjáró **e l l e n t m o n d á s o k a t**: "az anyag áttekintése, a keresett részek kiválasztása az olvasónak annál könnyebb, minél több alcim van a referáló lapban", /másrészt/ "egy-egy referátumot annál több helyre kell betenni, minél több az alcim."

A VINITI rövidesen évi 1 millió referátumot készít, ehhez 1970-re 4000 belső és 30 000 külső munkatársra lenne szükség. Sürgősen megoldandó a **d o k u m e n t á c i ó g é p e s i t é s e**. A VINITI-ről szóló rész **c e n t r a l i z á c i ó - d e c e n t r a l i z á c i ó** fejezetében a szerzők mintha eltértek volna a tanulmányuk egészére jellemző személytelen ismertetésmódtól. Az olvasó nem látja egyértelműen, hogy az itt található állásfoglalás mennyiben a szerzőké. Mindenképpen döntő fontossága, ha megvitandó is, megállapításuk: "A tájékoztató központ feladata az információk szétszórása felülről /a világ szakirodalma/ lefelé, míg a kisebb hálózati szervek az információk /helyi tapasztalatcsere anyagok, ujtások stb./ továbbítása alulról felfelé." /62.p./ Befejezésül megismerjük a VINITI **t á v l a t i g é p e s i t é s i t e r v é t**, és tanulságos gazdaságossági utalást találunk a VINITI népgazdasági szintű rentabilitására.

A Szovjetunió Minisztertanácsa melletti tudományos- és kutatómunkákat koordináló bizottság

A minisztertanácsi határozattal /1961.ápr.8./ létrehozott és a megszűnt GNTK funkciót is átvevő Bizottság elnöke a Szovjetunió Minisztertanácsának elnökhelyettese. A Bizottság javaslatai és utasításai kötelező erejűek a műszaki tájékoztatás és propaganda egész területén.

A Moszkvai Népgazdasági Tanács és a Nehéziparágépgyártás Központi Tudományos-Műszaki Könyvtára

A gazdasági körzetekben működő Népgazdasági Tanácsok /szovnarhozok/ Központi Tudományos Műszaki Könyvtárai /CNTB/ egységes típus-szabályzat alapján működnek. A teljes szövegében közölt szabályzat 8. pontja alapján: "A CNTB igazgatója tanácskozási joggal részt vesz a szovnarhoz műszaki-gazdasági tanácsának ülésein." A fejezet második része bemutatja a moszkvai városi szovnarhoz CNTB-je ágazati tájékoztató munkáját, illetve könyvtára hálózati, bibliográfiai és tájékoztató tevékenységét.

BALÁZS S. és SZABOLCSKA F. befejező **Ö s s z e f o g l a l ó - j á b a n** kidomborítja a tanulmányut tapasztalatait. Ez a tömörített egy oldal a magyar dokumentációs politika megvitandó anyaga lesz. A szovjet dokumentációt különösen jellemzi "a fizikai dolgozók részére szóló szakirodalom különböző ajánló bibliográfiák formájában való propagálása". A szovjet műszaki könyvtárak kevesebb munkát fordítanak a feldolgozó munkára és többet az olvasószolgálatra, a tájé-

koztató- és propaganda munkára". Fontosnak tartják az alközpontok feladatkörének tisztázását. A koordináció hatékonnyá tételére törvényes szabályozást kívánnak. "A dokumentáció jövőjét a különböző munkák gépesítése jelenti". A dokumentációs szolgáltatások átfutási idejének csökkentése kulcskérdés.

A szerzők végül táblázatban foglalják össze a Szovjetunió szakirodalmi tájékoztatása szervezetét. A táblázat didaktikai értékét növeli az is, hogy a séma megkülönböztetetten jelzi a közvetlen felügyeleti összefüggéseket.

A tanulmány első részének kritikája észrevételezte azt, hogy a kötet anyagát nem vezette be, illetve nem zárta le a Szovjetunió könyvtárügye egészét bemutató **s z i s z t e m a t i k u s ö s z s z e f o g l a l á s**. Az említett táblázat ezt a hiányt némileg pótolja. A tájékoztatásügy egységéről kapott számszerű ismereteink ezek után sem lesznek teljeseek. Ez azonban nem a szerzők munkájára jellemző. Néhány esettől eltekintve nem látjuk határozottan az állomány és a szolgáltatások nagysága, illetve a felhasználók, sőt a potenciális felhasználók száma közötti összefüggéseket. Bár a tanulmány minden eddigi hasonlóznál több új ismeretet ad, a bemutatott könyvtárak között még mindig több ismerttel, mint nem ismerttel találkozunk. Az ismertek munkásságának viszont új oldalai tárulnak fel teljes rendszerességükben. Több és különböző típusú szovnarhoz és főképpen vállalati könyvtár tevékenységét is ismernünk kellene. A dokumentáció hétköznapijai a középső és alsó egységeken telnek el. E hiányok azonban csupán teendőket jelentenek: a soron következő látogatók teendőit. A szerzők bemutatásukban /általában/ a látogatások időrendjét követték. Az olvasó így is értesül minden lényeges körülményről és lényeges összefüggésről. Ahhoz azonban, hogy az érdeklődőnek az egészről, annak koncepciójában is logikus rendszeréről összefüggő képe legyen, külön széttagoló és összesítő szellemi művelésre van szüksége. A szervezeti és logikailag összefüggő egységek bemutatása nem mindig került helyileg olyan elrendezésbe, hogy a mellé-, illetve az alá- és fölérendeltségi viszony a tanulmányban is olyan nyilvánvaló legyen, mint amilyen nyilvánvaló a valóságban. Kifogásolható még egy tény: az intézményeknek az idegennyelvű, főképpen az orosz nyelvű tartalomjegyzékben oroszra visszafordított elnevezései többször nem azonosak a hivatalos és közismert elnevezésekkel, amelyek egyébként a szövegrész fejezetcímeiben, illetve a között fotókon pontosan megtalálhatók. Ezekre a szerkesztésnél kell nagyobb gondot fordítani.

A jelzett néhány észrevétel azonban csak a kiváló munkának kötelességszerűen kijáró értékelő bírálatból fakad. A közölt anyag mennyiségét, minőségét, a feldolgozás igényességét, különösen a jellemző részek rendszerre formálását tekintve a tanulmány - a bírálat írójának ismeretei és megítélése szerint - eddig a legjobb magyar nyelvű kritikai bemutatás e területről; sőt a külföldi dokumentalisták számára is alapvető munkának számít. A tanulmány használati értékét növeli még: orosz, angol és német nyelvű tartalomjegyzéke, német nyelvű összefoglalója, továbbá 15 könyvjellegű forrást és 29 folyóiratcikket, illetve résztanulmányt közlő bibliográfiája, valamint részletes tárgymutatója, amely az intézmények címrovidítései, orosz

és magyar nyelvű megnevezései mellett mindezek kereszthivatkozásait is közli. A tárgyalat intézmények postai címei a fejezetcímek alatt olvashatók.

Külön érdeme a tanulmánynak, hogy teljes terjedelmükben közli a szovjet könyvtári és dokumentációs intézményeknek, továbbá az illetékes műszaki-tudományos fejlesztési és irányító szervezeteknek működési tipusszabályzatait.

A bíráló a recenzió ismertető részében a szerzők által előadottnak csak olyan részeit emelte ki, amelyeket az illető területre nézve jellemzőknek lát, és a magyar műszaki dokumentáció legközelebbi feladataival kapcsolatban gondolatébresztőknek tart.

CS.B.

. o .

047.1:061.6

GYÖRE P.: A kutatási jelentés. Bp. 1962, OMKDK XVII, 91, VI p. b:87. /Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ Módszertani Kiadványsorozata 3.sz./

Dr. GYÖRE Pál tanulmánya olyan témát dolgoz fel, amely hosszabb idő óta foglalkoztatja mind az ipar vezetőit, mind a dokumentalistákat, és különösen időszerű most, amikor a kutatási munka hatékonyabb ellenőrzését, koordinálását, nyilvántartásának megszervezését és a kutatási jelentések archivumának létrehozását egyes tárcák napirendre tűzték. A munka igen jól felhasználható az MSZMP 1960. június 29-i, a műszaki propagandára és ismeretterjesztésre vonatkozó határozatából folyó feladatok végrehajtása során.

A tanulmány I-IV. fejezeteiben szerző a tudományos kutatás jelentőségét, szervezetét, a kutatási jelentések szerepét, formáit és beszerzési módját ismerteti. Az V. és VI. fejezet a kutatási jelentések dokumentációs feldolgozásával, a VII. fejezet a kutatások nyilvántartási problémáival foglalkozik, végül a VIII. fejezet javaslatokat tartalmaz a kutatási jelentések feltárásának országos megszervezésére.

Dr. GYÖRE Pál munkája a téma minden részletére kiterjed, legfőbb jellemzője a következetes rendszeresség.

Érdeme a munkának az is, hogy a szerző felhívja a figyelmet a kutatási jelentések "bizalmas" jellegéből származó hátrányokra. Kétségtelen, hogy vannak ilyen jellegű munkák, de ezek az országban folyó kutatómunkának csak töredékét teszik ki. Mennyivel könnyebben lenne elkerülhető az annyszor hangoztatott, költség- és időrabló

"párhuzamos munka", ha a kutatók és a műszaki fejlesztéssel foglalkozó ipari szakemberek idejekorán tudomást szereznének egymás munkájáról, eredményeiről és eredménytelenségeiről. Egy másik szempont - amelyet a szerző szintén megemlít -, a kutatás eredményeinek gyors bevezetése a termelő üzemekben. Helyes lenne tehát, ha a kutatási jelentéseket az erre hivatott állami szervek ilyen szempontból mielőbb elbírálnák, és tartalmuk terjesztését lehetővé tennék, hiszen a kutatás eredménye a népgazdaságban csak az általános alkalmazás során mutatkozik. Ugyanez vonatkozik egyébként a tanulmányutakról készült jelentésekre is.

Megoldandó kérdés a kutatási eredmények bevezetésének ellenőrzése is. Ezt a feladatot vagy magának a kutatást végző szervnek, vagy pedig a szerző által javasolt központi szervnek kellene elvégeznie. A kutatási jelentések publikációjának jelentőségével kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy a Német Demokratikus Köztársaság építésügyi minisztere 1961-ben rendeletet adott ki, amely szerint valamely kutatási feladat csak akkor tekinthető lezártnak, ha a vonatkozó jelentést közzétették.

Nálunk a dokumentációt - mint a műszaki fejlesztés segédeszközét - még nem kezelik a jelentőségét megillető módon. Világosan rámutat erre a szerzőnek az a megállapítása, hogy az információk anyag - jelen esetben a kutatási jelentés - sokszor nem kerül a vállalati könyvtárhoz, és így mind a vállalati nyilvántartás, mind a későbbi irodalomkutatás szempontjából elvesz. A tanulmány ilyen értelemben is értékes, mert egy láncszeme annak a felvilágosító munkának, amelylyel ez a szemlélet megváltoztatható. További lépést jelentene a kutatási jelentések nyilvántartásának és archivumának olyan megszervezése a tárcákon belül, hogy az összegyűjtött adatok egyszersmind a dokumentációs-információs és a szakkönyvtári igényeknek is megfeleljenek.

A javasolt kutatásnyilvántartó központ megszervezésével kapcsolatban úgy gondolom, hogy az feltétlenül helyes és célravezető, azonban - a fokozatosság elve alapján - a koordinálást és nyilvántartást előbb tárcaként kellene megszervezni a sajátos iparági igények figyelembevételével, és néhány év múlva, a gyakorlati tapasztalatok birtokában kerülhetne sor a központi szerv létrehozására.

Dr. GYÖRE Pál tanulmánya mind elvi, mind módszertani szempontból rendkívül alapos és értékes munka, amely a műszaki fejlesztés egy időszerű problémáját veti fel. A javasolt intézkedések alkalmasak a probléma gyakorlati megoldására.

G.I.

. o .

061.22:06.055.5

A MTESZ ügyvezető elnökségének beszámolója a Szövetség 1961.évi tevékenységéről az Országos Vezetőség ülésére. Bp. 1962, MTESZ, 125 p.

A Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége tevékenységében nagy helyet foglal el a műszaki tájékoztatás és propaganda, különösen a szóbeli és szemléltető propaganda /kongresszusok, konferenciák, tanfolyamok, előadások, tapasztalatcserék, tanulmányutak, filmelőadások, kiállítások stb. stb./ Az 1960. évi júniusi párthatározat szerint a műszaki tájékoztatás és propaganda az állami és társadalmi szervek közös feladata. Ezért feltétlenül szükség van arra, hogy a műszaki könyvtárak, műszaki tájékoztató szervek részleteiben is megismerkedjenek a MTESZ tájékoztató és propaganda munkájával annak érdekében, hogy műszaki tájékoztatási munkájukat tervszerűen összehangolhassák. Erre jó alkalmat nyújt a MTESZ 1961. évi tevékenységéről szóló beszámoló, amelyben természetesen szóba kerülnek a műszaki tájékoztatással és propagandával kapcsolatos eredmények is.

A kötetet statisztikai táblázatok egészítik ki a MTESZ és a tudományos egyesületek 1961. évi munkájáról.

GY.P.

. o .

659.24/.25/47/

ZENTAI B.: A műszaki-tudományos propaganda a Szovjetunióban.
Bp. 1962. MSZBT Központi műszaki szakosztálya, 31 p.

A kiadvány a Magyar Szovjet Műszaki Napok alkalmából jelent meg, és magában foglalja a korábban Szovjetunióban járt küldöttség által szerzett tapasztalatokat a műszaki-tudományos propagandáról.

Bevezetőként megismerkedik az olvasó a műszaki-tudományos tájékoztatás /propaganda/ jelentőségével az SZKP XXII. Kongresszusa programjának tükrében. A műszaki fejlesztés fontosságát hangsúlyozva megállapítja a szerző, hogy annak "egyik alapvető eszköze az átfogó műszaki tájékoztatás." Kitér a műszaki tájékoztatás fogalmkörére, feladataira, formáira és eszközeire. Külön pontban található meg azok az utalások, amelyek a műszaki és tudományos tájékoztatásra vonatkoznak az SZKP programjában.

Az ismertetés közli a Szovjetunió műszaki tudományos tájékoztatásának szervezeti rendszerét, amelynek "jellegzetessége a módszer-

tani irányítás erős központosítása és az operatív munka decentralizálása." Az irányítás különböző szintű intézményeinek egymáshoz való kapcsolata mellett megtalálhatók feladataik és főbb tevékenységeik is. Alapvető feladatuk a tudomány és technika legújabb eredményeinek és az élenjáró termelési tapasztalatoknak elterjesztése, a mielőbbi gyakorlati bevezetéséhez szükséges intézkedések megtétele. Tevékenységükhöz tartozik egy-egy terület műszaki-tudományos propaganda munkájának irányítása, referáló folyóiratok szerkesztése és kiadása, egyéb tájékoztatók megjelenése, tapasztalatcserék szervezése. Ismeretések, szemináriumok rendezése a munkások szakmai ismereteinek fokozására stb. A gazdasági körzetek központi tudományos műszaki tájékoztatási szervei mellett megtaláljuk az iparági szerveket is, amelyek azonos iparághoz tartozó, de más-más gazdasági körzetben lévő vállalatok közötti tapasztalatcsere és tájékoztatás feladatait végzik.

E fejezetben kapunk választ arra, hogy milyen szerepe van a műszaki tájékoztatásban a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának, a Szövetségi Köztársaságok Akadémiáinak, a Szovjetunió és a Szövetségi Köztársaságok Művelődésügyi Minisztériumainak, a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Bizottságoknak, a Külkereskedelmi Minisztériumnak, a Népgazdasági Kiállításnak és az Állami Tudományos Műszaki Könyvtárnak.

A 3. fejezet ismerteti a Párt, a Szakszervezet, a Komszomol és a társadalmi szervezetek szerepét a műszaki tájékoztatásban. E helyütt olyan ismereteket kapunk, amelyeket saját viszonyaink között is tudunk hasznosítani a műszaki propagandamunka megszervezését, tartalmát és módszereit illetően. Nem lebecsülendő, hanem felbecsülhetetlen annak a támogatásnak az értéke, amelyet a társadalmi erők e munka eredményességéhez hozzá tehetnek!

A 4. részben képet kapunk a műszaki tájékoztatás vállalati szerveiről. A vállalatok és kutató intézetek döntő többségében megtaláljuk a Műszaki Tájékoztatási Irodákat, amelyek a vállalati főmérnök hatáskörébe tartoznak. Feladatuk a vállalat, intézet tájékoztatási szükségletének kielégítése a műszaki haladás igényeinek megfelelően, a munkások közötti ismeretterjesztés megszervezése, üzemlátogatások bonyolítása, tudományos konferenciák tartása, kiadványok szerkesztése stb. stb. Mindeme tevékenységüket előre elkészített terv szerint végzik.

A Műszaki Tájékoztatási Irodáknak szerves része a műszaki szakkönyvtár. Munkájuk értékelésénél legfontosabb tényező, "hogy milyen mértékben veszi ki részét a vállalati termelési és kutatási tevékenységekből, milyen mértékben nyújt segítséget a szakembereknek új gyártmányok bevezetéséhez, az új technika elsajátításához és az élenjáró tapasztalatok megismeréséhez." Szó esik az úgynevezett könyvtárbizottságról, amely segítője a műszaki könyvtár munkájának, valamint az üzemvezetők és üzem műszaki tájékoztatási megbízottak munkájáról, feladatokról, felelősségükről.

E rész foglalkozik még a vállalati Műszaki Tájékoztatási Irodák személyzetével kvalifikáltsággal, illetőleg létszám szempontjából. A

Gorkij-i és a Moszkva-i Népgazdasági Tanács előirásai alapján erre táblázatot közöl. Végezetül pedig kitér a műszaki tájékoztatási szervezet sajátosságaira a Tudományos Kutató Intézeteket és Tervező Irodákat illetően.

A kiadvány hasznos ismereteket nyújt a műszaki propaganda és tájékoztatás területén munkálkodóknak, alapvető szempontokat közöl a vállalati tevékenység megszervezéséhez. A szerző úgy véli, "ha az ismertetés hozzásegít ahhoz, hogy pontosabban megfogalmazódnak az igények a műszaki-tudományos tájékoztatás iránt általában és különösen a Szovjetunió műszaki-tudományos tájékoztatási anyagai iránt, úgy célját elérte." Ennél jóval többet ért el. Erről olvasója is meg fog győződni.

B.L.

.. 8 ..

F O L Y O I R A T S Z E M L E

001.81

Műszaki szövegek olvashatóságának vizsgálata. - /Testing the readability of engineering writing./ - DOCTER, S. - IRE Trans EWS. 4.k. 3.sz. 1961.dec. 91-96.p.

Az olvashatóság vizsgálata majdnem olyan hosszú multra tekint vissza, mint az írástörténet. A cél: a közlésmód olyan egyszerűsítése, amelynek révén a tartalom a legszélesebb körök részére is könnyen közvetíthető. A tudományos és műszaki írásművek esetében a kérdés nem ennyire általánosítható. Nem a széles körben való terjesztés és megismerés a főcél, hanem az, hogy az a réteg, amelyhez az írásmű szól, minél könnyebben tájékozódjék, s minél könnyebben értse meg a szerző kifejtett nézeteit. Mivel a műszaki írásmű stilisztikailag is más, mint bármely más, pl. szépirodalmi írásmű, azok a "képletek", amelyeket az idők során egyes kutatók a publicisztika vagy széppróza területén az olvashatóság javítása céljából megalkottak, és alkalmazására javasoltak, műszaki vagy tudományos szövegek esetében nem alkalmazhatók. A műszaki vagy tudományos írásmű szerzőjére fokozott felelősség hárul: más személy gondolatait kell megismertetnie harmadik személlyel ahhoz, hogy saját nézeteit kifejtthesse, megérttesse, és el-